

# Yunanistan Sevri'nden Lozan'a

## BATI TRAKYA TÜRKLERİ

Prof. Dr. Fahri SAKAL

"Milliyetçi, kendi tarafınca girilen katliama karşı çıkmamakla kalmaz, ayrıca bunları hiç duymamak gibi müthiş bir yeteneğe de sahiptir."

George ORWEL

### Kısa Tarihçe:

Balkanlarda Osmanlı fetihleri Ömer L. Barkan'ın "kolonizatör dervişler"<sup>1</sup> diye adlandırdığı maneviyat önderleri tarafından yerli halka iyi davranılıp hürriyetleri de verildiği için kolay ve hızlıca yapılmıştı. Dolayısıyla Osmanlı fütuhatı sırasında yerliler de mutluydu. Ancak dönüş öyle olmamış, "evlad-ı fatihan" "çocuklar gibi şen" gittiği topraklardan yaslı dönmüştü.<sup>2</sup> Balkan komitacıları tarafından katliam, soygun ve sürgünlere maruz kalmışlardır. Batı Trakya, nüfus çoğunluğu ve Türkiye'ye yakınlığı avantajını da kullanarak istilacılara direnmiş; Türkiye'den kopacaksa, hiç olmazsa bağımsız yaşamak istemiş; bu çabalarının sonunda Türk tarihinde ilk cumhuriyet Batı Trakya'da kurulmuştur. Üç defa bağımsızlık ilan etmiş, bunları konjonktür gereği de olsa bazen Yunanistan ve Bulgaristan tanırken, o dönemde iktidarda bulunan İttihatçılar maalesef tanımamıştır. Sonuncu istiklal teşebbüsleri ise Lozan dönemine denk düştüğünden hiç kimsece tanınmamış, 160.000 Rum'a karşı 360.000 Türk'ün yaşadığı bölge Yunanistan'a terk edilmiştir. Bu istiklal teşebbüslerinin tarihleri ve yöneticileri şunlardır:

- 1- Salih Efendi (31 Ağustos-Eylül 1913)
- 2- Fuat Balkan (30 Temmuz-1915-27 Eylül 1917)
- 3- Tefik Bey (17 Ekim 1919-23 Mayıs 1920)
- 4- Tefik Bey (25 Mayıs 1920-24 Temmuz 1923)<sup>3</sup>

Batı Trakya'da problem 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbiyle ortaya çıkmıştır. Bilindiği üzere o dönemde Rus ordusu Yeşilköy'e kadar gelmişti. Trakya tamamen elden çıkmak üzere iken Rodop Türkleri ordu kurup bağımsızlık için savaşmaya karar verdiler ve 4 Mart 1878 tarihinde Ahmet Timirski idaresinde Rodop Geçici Türk Hükümeti kuruldu. 10 yıl süreyle Rus ve Bulgar yayılmasına karşı direndilerse de sonunda Rus ve Bulgarlarla iyi geçinmek ve barışı korumak adına Osmanlı idaresi bu geçici hükümeti feshederek bölgedeki Bulgar hâkimiyetini tanınmış oldu. Ayastefanos Antlaşmasıyla bölgede üstünlük kazanan Rus ve Bulgar orduları Türklere her türlü baskı ve zulüm siyaseti uygularken bu direniş oldukça cesaret verici oluyordu. 250 000 kişilik orduları hem nizami asker hem de komitacılık istidadı ile düşmana korku salıyordu.

<sup>1</sup> Ömer Lütfi Barkan, İstilâ Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler, *Vakıflar Dergisi*, s. II, Ankara, 1942, sf. 279-304.

<sup>2</sup> Fahri Sakal, "Şen Gittiler Yaslı Döndüler" *Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları 2007*, Samsun 2008, s.173-180.

<sup>3</sup> Fahri Sakal, *Türk'ün Soyağacı*, Samsun 1998, s. 199.

Berlin Antlaşmasında Osmanlı'ya bağlı Doğu Rumeli vilayeti kurulmuştu. Bulgarlar yörede Türklere devamlı saldırırlarken Osmanlı Paşası Aleko Bulgar saldırganları tutuyor ve onun desteğinde Doğu Rumeli Bulgaristan'a bağlanıyordu. Türkler bu kararı tanımadıklarını bildirerek Hacı İsmail yönetiminde yeni bir hareket başlattılar. Bu çabalar sonunda Kırcaali ve Rapcoz Osmanlıların eline geçti. Osmanlılar Rodopluların direnişi ile bu bölgede tutunabiliyorlardı.

Bölgenin makûs talihi devam ediyordu: İttihatçıların hataları sonucu çıkan Balkan Harbi, yine aynı hatalarla büyük bir hezimet getirmiş, Osmanlı subaylarının partizanlık kavgası ile birbirleriyle uğraştığı sıralarda bölge Bulgarların eline geçmiştir. Bunun üzerine Kuşçubaşı Eşref Bey 116 asker ile bölgede istiklal harbini başlatmıştır. 15 Ağustos 1913'te Batı Trakya milis güçleri bağımsızlık harekâtı başlatarak kısa zamanda Gümölcine, İskeçe ve Dedeağaç'ı kurtardılar. 31 Ağustosta Gümölcine'de Müderris Salih Efendi idaresinde Batı Trakya Türk Cumhuriyeti'ni kurdular. Böylece Türk tarihinde ilk cumhuriyet kurulmuş oluyordu. Hatta Kuva-yı Milliye ifadesi de ilk defa orada kullanılmıştır.<sup>4</sup> Bu Cumhuriyet o zaman Bulgaristan ve Yunanistan tarafından tanındı. Eşref Bey askerlerini II. Balkan harbinde ustaca yönetmiş, Bulgar çetelerini Rodop ve Batı Trakya'da yok etmişler, bu başarıdan dolayı bölgeden kaçan Türkler geri dönerek Eşref'in ordusuna katılmışlardı. Civardaki bütün şehir ve kasabalar Bulgarlardan kurtarılınca İstanbul'da bazıları Batı Trakya'nın desteklenmesini söylemeye başladılar. Ancak Enver ve Talat, Eşref Beyin hastalığından dolayı İstanbul'da tedavi için kalmasını, yani bağımsızlıktan vaz geçmesini istediler. Bir Rus ajan Eşref'i öldürmek isterken yakalandı. Bu sırada Batı Trakyalılar Gümölcine'yi ve Dimetoka'yi ele geçirmişlerdi. Cumhuriyetin kurulmasından sonra Enver Bey diğer liderlerin fikrine katılmayarak Batı Trakya Cumhuriyetini destekleyeceğini bildirmiştir. Eşref hasta haliyle halkı teşkilatlandırarak İskeçe yöresini ele geçirdi, milis usulünü bıraktı ve Kuva-yı Milliye Umum Kumandanı unvanını aldı.

Bu arada Yunanlılar Bulgar yayılmasına karşı bir hamle olarak Dedeağaç'ı Batı Trakya Cumhuriyeti'ne bıraktılar ve Bulgarlara karşı askeri yardım vaadinde bulundular. Bundan sonra Batı Trakya Cumhuriyeti posta pulları bastırması, kurumlara bayrağını asmış ve bağımsızlığın gereklerini tam olarak yerine getirmeye başlamıştır. Ancak İttihatçılar bu başarıları çekemediler. Özellikle Cemal ve Talat Paşalar bu devletin varlığından rahatsızdılar. Batı Trakya'ya giderek bağımsızlıktan vazgeçmelerini telkin ediyorlardı. Bu arada Bulgarlar bölgeye saldırı hazırlığında idiler ve büyük devletler de Batı Trakya Devleti'ni tanııyorlardı. Süleyman Askeri ve Eşref Bey 5.000 kişilik bir güç ile şehirlerde savunma hazırlıkları yaptılar. İstanbul'dan da üç bin tüfek gönderildi.

Ancak İttihatçı hükümetin baskıları sonunda bütün kurumlardaki bayraklar halkın gözyaşlarıyla indirildi. Eşref Bey teslimiyeti görmemek için Trakya'yı terk ederken Cemal Paşa bölgeyi Bulgar komutan Toşaf'a teslim etti. Bulgarlar bundan sonra bölgede binlerce kişiyi öldürdüler.

I. Dünya Harbi sırasında yöredeki Türkler 30 Temmuz 1915'te Drama'da Yüzbaşı Fuat Balkan yönetiminde tekrar Batı Trakya Kurtuluş Komitesi'ni kurup ikinci defa bağımsızlık ilan ettiler. 300.000 nüfusları ve 30.000 kişilik askeri güçleri vardı. Bu sırada I.Dünya Harbi'nde bulunan Osmanlılar bu Cumhuriyeti kerhen tanımış oldu. Osmanlı ile müttefik olarak Galiçya'daki Osmanlı ordusuna 18.000 kişilik bir birlik gönderdiler. Yunanlılar -karşı kampta olduğumuz için- ilk kez bu Cumhuriyete saldırdılar, ancak Fuat Balkan üç milis taburu ile onları yenerek kolordularını esir almıştır. Bu defa Yunanistan karşısında kısmen Bulgar desteği olmuş, ama sonunda Osmanlı desteklemeyince

---

<sup>4</sup> Hikmet Öksüz, "Batı Trakya Türkleri", **Balkanlar El Kitabı**, Ankara 2007, s.423.

Yunanlılar bölgede etkinliklerini artırmışlardır. Paris Barış Antlaşması'nda ilk kez Yunanlılar Batı Trakya üzerindeki emellerini dile getirmişler, hatta Doğu Trakya'yı bile istemişlerdir.

### **Yunanistan Sevri:**

Osmanlılar I. Dünya harbinden mağlup çıkınca bölgenin milletvekilleri Fransız komutana bir muhtıra vererek, Türklere muhtariyet verilmesini istediler. Talep kabul edildi ve 17 Ekim 1919'da Batı Trakya Türk idaresi 3. kez kurulmuş oldu. 23 Mayıs 1920 'ye kadar yaşayan bu cumhuriyetin başına Tevfik Bey getirildi. Bulgaristan bu yeni devleti derhal tanıyarak büyükelçi ve ateşe gönderdi. Yunanistan bir taraftan tanıdığını bildirmişse de, diğer yandan batılları tahrik ederek oluşuma karşı çıktı. Neully Antlaşması'na göre yörede referandum yapıldı. Yüzde doksanı Müslüman olduğu halde para ve zorbalıkla çoğunluğu Rum gösterip Yunanistan'a bağlanmasını sağladılar. Ancak bu sonucu Türkler kabul etmediler. Batı Trakya Milli Hükümeti Gümölcine Belediyesi'nde toplandı. Tevfik Bey yine başkan seçildi. Yüzbaşı Fuat Balkan genelkurmay başkanı ve Fahri Özdilek genelkurmay ikinci başkanı oldu. Ne var ki Yunan ordusu batılların desteği ile iki gün içinde Batı Trakya'yı işgal etti. Türkler direndiler, ama Yunan ordusunu durduracak güçleri yoktu. Batı Trakya böylece, Mayıs 1920'de Yunanistan'a bırakılmış ve nihayet 10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Antlaşması ile bu iş resmileştirilmiştir. İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya ile Yunanistan arasında imzalanan bu anlaşma Yunan Sevr'i olarak bilinmekte ve "Yunanistan'daki Azınlıkların Korunmasına İlişkin Anlaşma" adını taşımaktadır.

Başlangıç bölümünde, 1913 yılının başından beri Yunan Krallığı'nın topraklarını büyük ölçüde genişlettiğini vurgulayan Yunan Sevr'i<sup>5</sup>, bu ülkede yaşayanlara hiçbir ayırım gözetmeden hak eşitliği sağlanmasını ve bu hakların "krallığa eklenebilecek topraklarda da" geçerli olmasını öngörmektedir. Anlaşmanın azınlıklara dair 1, 2 ve 8. maddelerindeki hükümler bu konuda temel yasa niteliğindedir.

*"Md.1- Ülkedeki bütün insanlar; din, dil, soy, yurttaşlık farkı gözetilmeksizin yaşama hakkına sahiptirler ve herkes dinî ibadetlerini serbestçe yerine getirebilir.*

*Md.2- Yunan uyruğundaki bütün insanlar, yasa karşısında eşit olup aynı siyasi ve kişisel haklardan yararlanırlar. Uyruklar arasındaki din farkı, memur olma, işe girme gibi durumlarda etkili olamayacağı gibi bu insanlar özel işlerinde ve yayınlarında istedikleri dili de kullanabileceklerdir.*

*Md.7-Azınlıklar, harcamaları kendilerine ait olmak üzere dinsel, toplumsal kurumlarla okullar kurma ve denetleme hakkına sahip olup burada kendi dillerini kullanabilirler.*

*Md.8- Azınlıkların düzenli olarak buldukları bölgelerdeki resmi okullarda, azınlığın dilinde eğitim yapılacak ve azınlıkların toplu olarak buldukları yerlerde devlet ve belediye gibi kamu bütçelerinden bunlara bir miktar ayrılacaktır. Bu hüküm, 1 Ocak 1913'ten sonra Yunanistan'a katılan topraklarda geçerli olacaktır.*

*Md.9- Müslümanlar, kişisel durum ve aile hukuku ile ilgili sorunlarını İslam gelenekleri çerçevesinde çözebileceklerdir. Ayrıca cami, mezarlık gibi İslami kuruluşlar güvenceye alınmıştır. Azınlığa ait vakıflar ile diğer dinî ve insani kuruluşlar da tanınmaktadır.*

*Md.10-Yunanistan ile anlaşmaya katılan diğer devletlerarasında veya Milletler Cemiyeti Konseyi'ne üye olan herhangi bir devlet arasında bu hükümler konusunda bir anlaşmazlık çıkarsa bu ülkeler, istedikleri zaman Yunanistan'ı Milletlerarası Daimi Adalet Divanı'na götürebileceklerdir ve bu konuda Divan'ın kararı kesin olacaktır.*

*Md.16-Bu anlaşma ile Yunanistan, ülkesindeki azınlıkların ve dolayısıyla MÜSLÜMAN TÜRK AZINLIĞIN<sup>6</sup> haklarını korumayı kabul etmektedir."*

Bu hükümler ve Hükümet 24 Temmuz 1923'e kadar devam etti. Milli Mücadele'ye dolaylı destekleri oldu. Türk milisler Yunanlıların Doğu Trakya'ya saldırısını engellediler. Maalesef Lozan'da

<sup>5</sup> <http://www.batitrakya.org/bati-trakya/hukuki-statu/yunan-sevri-10-agustos-1920.html>

<sup>6</sup> Vurgu bize ait.

Batı Trakya Yunanistan'a bırakılınca bu direnişler de sona erdi. Lozan'da Batı Trakya görüşülürken Türk heyeti yörede plebisit yapılmasını taraflara kabul ettirememiştir. İsmet Paşa dışındaki Türk delegelerinin ikazlarına rağmen netice alınamadı."<sup>7</sup> Türk heyeti Mesta ve Sutruma ırmakları arasında yaşayanları mübadele dışında tutmak istemiş, ancak bu talep kabul edilmemiş, onlar da mübadeleye tabi tutularak antlaşma yapılmıştır.<sup>8</sup>

### **Batı Trakya'nın kaderi Sevr'den Lozan'a:**

Türkiye'de Batı Trakya söz konusu olunca hep Lozan'ın sağladığı muhteşem haklar, -biraz da siyasi mülahazalarla-abartılarak anlatılır. Hâlbuki aynı maddeler yukarıda görüldüğü gibi Yunan Sevr'i'nde de aşağı yukarı aynen vardır. Üstelik Türkiye Sevr'e mağlup giden taraf iken Lozan'a galip giden taraf durumundaydı. Galip taraf olmanın Batı Trakya konusunda bir artısı, bir kazanımı olmalıydı. Bu konuyu vaktiyle Mümtaz Soysal<sup>9</sup> biraz gündeme getirmiş ise de kimse yeterince üzerinde durmamıştır. En azından biz böyle bir yorumu şimdiye kadar görmedik.

Soysal özetle şunları anlatıyordu: Batı Trakya ile ilgili hükümler Osmanlı imparatorluğuna dikte ettirilmek istenen Sevr'de ve Yunan Sevr'i'nde de Lozan'da da vardır. Sevr'in azınlıkların korunmasına ilişkin bölümü biraz düzeltilerek Lozan'a aktarılmıştır. Birinci Dünya Harbi sonrasında eski imparatorluklar üzerinde Avrupa çapında kurulmuş olan yeni devletlere aynı biçimde azınlıkların korunmasına ilişkin hükümler kabul ettirilmiştir. Yalnız Lozan'ın bir özelliği vardır. Belki ona bir çeşit üslup farklılığı denebilir. Sevr yenilmiş olan devlete kabul ettirilen bir antlaşmadır. Onun elinde kalan topraklar içinde yaşayan azınlıkların korunması için hükümler konması normaldir. Lozan zaferle sonuçlanmış bir savaşın sonrasında yapılmış bir antlaşmadır. Orada Türklerin ön plana geçmesi gerekirken, yine Sevr'in üslubu devam ettirilmiştir. Yani Lozan da Sevr gibi Türkiye sınırları içinde kalmış olan azınlıkların korunmasına ilişkin hükümler ile başlar. Ne var ki "Türkiye için konulmuş olan bütün yükümlülükler Yunanistan'ca da Yunanistan'da kalmış olan Müslüman azınlık için de uygulanır" der. Oysa üslup bakımından tersinin söylemesi gerekirdi. Çünkü asıl korunması gerekenler bıraktıklarımız idi. Onlar bırakmadılar ki, Lozan'ın sonrasında biz bırakmış olduk. Misakı Milli hudutları içinde iken biz "uzlaşmak için orayı da bırakıyoruz" dediğimiz bir konu söz konusu idi. Dolayısıyla tersine bir yaklaşım olması gerekirdi. Türkiye toprakları dışında kalmış olan Türk azınlıklarının hakları şunlardır, ama Türkiye'de kalmış olan azınlıklar için bunlara da riayet edeceğini yükümlenir, tarzında bir yaklaşım hukuken fiili sonuçları bakımından daha doğru olabilirdi. Ama biliyorsunuz, Lozan'da batılılar açısından Osmanlı İmparatorluğu'nun tasfiyesi anlaşması ile Sevr'de yapılan -yapılamamış olan- bir işi Lozan'da yapmaya karar verdiler ve Antlaşma yapısı olarak aşağı yukarı aynı başlıklarla aynı madde sıralaması içinde devam eder. Lozan ve Sevr'in üslubu aynıdır. Oysa ikisi farklı durumların sonucudur. Bunun ne önemi var? İlk bakışta hiç önemi yokmuş gibi gözüküyor.

Lozan'daki maddelere baktığınızda bunlar daha çok din, örf, adet ve bunların korunmasına ilişkin hükümler. Neden? Çünkü İstanbul Rumları Patrikhanenin bekçileridir, Ortodoksluğun dini kurumları ve cemaatin çıkarları korunmalıdır. Oysa Batı Trakya'daki Türk azınlığının asıl sorunu ekonomiktir. Orada sorun toprakla olan bağın korunmasıdır. İstanbul'daki Rum azınlığın toprakla bağları yoktur, ya da çok azdır. Mal-mülk ile bağları bina ve arsa dışında çok azdır. Daha çok ticaret ile uğraşırlar. Dolayısıyla onların ekonomik bakımdan korunması büyük bir sorun olarak ortaya çıkmamaktadır.<sup>10</sup> Ama Türklerin toprakla olan bağlarının korunması çok büyük önem taşıdığı halde<sup>11</sup>,

<sup>7</sup> Sadettin Gömeç, **Türk Cumhuriyetleri ve Topulukları Tarihi**, İstanbul 2011, s.342.

<sup>8</sup> **Lozan Barış Konferansı Tutanaklar Belgeler C. I**, İst. 2001 s,346,348.

<sup>9</sup> "Türk Yunan ilişkileri Lozan Antlaşması ve Batı Trakya Türkleri Paneli Uluslararası Anlaşmalar ve İnsan Haklarının Sağladığı Ortam İçerisinde Batı Trakya Türklerinin Durumu" **Batı Trakya'nın Sesi**, Kasım Aralık 1987, yıl 1 sayı 1, s. 34.

<sup>10</sup> Zaten Osmanlıdan beri gayrimüslimler ekonomide çok güçlü olduklarından korunmaya ihtiyaçları yoktur. Türkler onlara bu fırsat ve imkânı vermiştir; yani Türkiye'nin bu konuda sabıkası yoktur. Osmanlı döneminde ezilmeyen Rum Cemaati modern Türkiye'de neden ezilsin? Neden uluslararası antlaşmalarla tedbirler alsınlar? (Gerçi Osmanlı'nın bu kültürünün terk edilmesinden midir? Yoksa Lozan'daki bu hatanın fiili olarak telafisi mi

Lozan'da bu ayrıntısıyla düzenlenmiş değildir. Bu konuda genel hükümlere atıfta bulunulmuştur. Yani Yunanistan'da ne gibi şeyler oluyorsa, insanların mal mülkleri bakımından onlar da bunlara uygulanır, denmekle geçirilmiştir. Oysa bu konuya, düşünülerek ayrıntılı sınırlamaların, ayrıntılı yükümlülüklerin getirilmesi gerekirdi. Asıl facia orada olmuştur; asıl uygulama, kötü uygulama orada olmuştur. Lozan imzalandığında Batı Trakya'daki Türklerin elindeki toprak miktarı, bütün toprakların yüzde 84'ü iken bugün %40'ın<sup>12</sup> altına düşmüştür.<sup>13</sup> 2017 itibarı ile %30'larda olmalıdır. Nüfus, bu toprakla bağları koptuğu için sürekli göç etmek zorunda kalmıştır. Lozan imzalandığı zaman da aşağı yukarı bugünkü rakam söz konusudur; ama Türkiye'deki nüfus 3 misli arttığı halde oradaki nüfus olduğu gibi kalmıştır. Normal olarak 3 misli artması gerekirdi. Türkler arasındaki toprak satışları zorlaştırıldığı ve Yunanlıya satış teşvik edildiği için mülkiyette büyük ölçüde erime söz konusu olmuştur.

Batı Trakya Türklerinin kaybı sadece toprak mülkiyetindeki yüzde 84'ten 40'a(%30'a) düşüşten ibaret değildir. 1920-23 şartlarında Yunanistan'da tam bir tarım toplumu söz konusu iken, bugün belli oranda sanayi, kültür ve hizmetler sektörü tarımın önüne geçmiştir. Tarımın gerek gelir gerek sosyokültürel ve politik etki bakımından diğer sektörlere göre ne kadar etkisiz olduğu da bilinen gerçeklerdendir. Bu yorumu yapmamızın gerekçesi, oradaki Türklerin tarım dışı alanlarda Yunanlılara göre çok daha geri kalmış oldukları bütün istatistiklerde görülmesidir. Bunu açıkça şöyle ifade edelim: 1920'lerde Mümin de köylü idi, Hristo da; bugün Mümin'in torunu yine köylü iken, Hristo'nun torunu doktor, mühendis veya avukat olmuştur. AB'nin şımarık çocuğu olarak, Avrupa fonlarını binbir hile ile sağmal inek gibi sağlamaktadır.

Bu aleyhte durum hem Sevr'in hem de Lozan'ın hükümlerine dayanmaktadır.

Sevr'in hükümleri yukarıda verilmişti.

Lozan'da azınlıkların korunması ile ilgili maddeleri özetleyerek bir göz atmakta fayda vardır:

*"Md. 37- Türkiye 38 maddeden 44 maddeye kadar olan maddelerin kapsadığı hükümlerin temel yasalar olarak tanınmasını ve hiçbir kanunun hiçbir yönetmeliğin tüzüğün ve hiçbir resmi işlemin bu hükümlere aykırı ya da bunlarla çatışır çelişir olmamasını ve hiçbir kanun, hiçbir yönetmelik, tüzük ve hiçbir resmi işlemin söz konusu hükümlerden üstün sayılmamasını yükümlenir.*

*Md. 38- Türk Hükümeti, Türkiye'de oturan herkesin, doğum, bir ulusal topluluktan olma (milliyet, nationalité), dil, soy ya da din ayrımı yapmaksızın, hayatlarını ve özgürlüklerini korumayı tam ve eksiksiz olarak sağlamayı yükümlenir.*

*Türkiye'de oturan herkes, her inancın, dinin ya da mezhebin, kamu düzeni ve ahlak kuralları ile çatışmayan gereklerini, ister açıkta isterse özel olarak, serbestçe yerine getirme hakkına sahip olacaktır.*

*Müslüman olmayan azınlıklar, bütün Türk uyruklarına uygulanan ve Türk hükümetince, ulusal savunma amacıyla ya da kamu düzeninin korunması için, ülkenin tümü ya da bir parçası üzerinde alınabilecek tedbirler saklı kalmak şartıyla, dolaşım ve göç etme özgürlüklerinden tam olarak yararlanacaklardır.*

---

düşünülmüştür, bilemeyeceğimiz bir neden ile kültürümüze yakışmayan 6-7 Eylül olayları da maalesef yaşanmıştır.)

<sup>11</sup> Türklerin Arazileri Gasp Ediliyor, **Batı Trakya'nın Sesi**, 1988 sayı 2 sayfa 27-28.

<sup>12</sup> Burada "bugün %40" diyor ki, 1987 rakamlarıdır. 2017 için istatistiklere bakmak gerekir. Orada 3 kat artan nüfustan bahsediliyor, 2017 itibarı ile her halde 4 katın da üzerine çıkmış rakamlar olmalıdır.

<sup>13</sup> Bu konuda şu istatistik manidardır: 1922 İstatistiği: Garbi Trakya'da arazinin %84'ü Müslüman Türklere %5'i Rumlara ve %10'u Bulgarlara...%1 sair unsurlara aittir. Batı Trakya'da 43 şehir ve kasaba 1452 Köyü ve 236 Çiftlik mevcuttur. Bunlardan 20 şehir ve 1199 köy ve 218 çiftlik kâmilan Müslüman Türklerle meskûndur. Şehir ve köylerin dörtte üçünde Türkler ekseriyet-i kâhireyi teşkil ederler. B. Trakya'da emlakın yüzde 86'sı Müslüman Türklere aittir. Emvali menkulenin de yüzde 86'sı Türklerin olup...Türklerin1774 mektebi, 78 medresesi, 1499 camii ve 86 tekkesi vardır. Rumların 148 mektebi,141 kilisesi, 16 manastırı vardır. Bulgarların 196 mektebi, 185 kilisesi ve 19 manastırı vardır. (**Vakit Gazetesi**, Kânunievvel 1338, 9 Aralık 1922)'den **Batı Trakya'nın Sesi**, 1987, Yıl 1,S.1, s. 41.

*Md. 39- Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukları, Müslümanların yararlandıkları aynı yurttaşlık (medeni) hakları ile siyasal haklardan yararlanacaklardır.*

*Türkiye’de oturan herkes, din ayrımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşit olacaktır.*

*Din, inanç ya da mezhep ayrılığı, hiç bir Türk uyruğunun, yurttaşlık haklarıyla (medeni haklarla) siyasal haklarından yararlanmasında, özellikle kamu hizmet ve görevlerine kabul edilme, yükseltme, onurlanma ya da çeşitli mesleklerde ve iş kollarında çalışma bakımından, bir engel sayılmayacaktır.*

*Herhangi bir Türk kuyruğunun, gerek özel, gerekse ticaret ilişkilerinde, din, basın ya da her çeşit yayın konularıyla açık toplantılarında, dilediği bir dili kullanmasına kullanmasına karşı hiçbir kısıtlama konulmayacaktır.*

*Devleti'nin resmi dili bulunmamasına rağmen, Türkçeden başka bir dil konuşan Türk uyruklarına, mahkemelerde kendi dillerini sözlü olarak kullanabilmeleri bakımından uygun düşen kolaylıklar sağlanacaktır.*

*Md. 40- Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukları, hem hukuk bakımından hem de uygulamada, öteki Türk uyrukları ile aynı işlemlerden ve aynı güvencelerden yararlanacaklardır. Özellikle, giderlerini kendileri ödemek üzere, her türlü hayır kurumlarıyla, dinsel ve sosyal kurumlar, her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinlerini serbestçe yapmak konularında eşit hakka sahip olacaklardır.*

*Md. 41- Genel (kamusal) eğitim konusunda Türk Hükümeti, Müslüman olmayan uyrukların önemli bir oranda oturmakta oldukları il ve ilçelerde, bu Türk uyruklarının çocuklarına ilkokullarda anadilleriyle öğretimde bulunulmasını sağlamak bakımından, uygun düşen kolaylıkları gösterecektir. Bu hüküm Türk hükümetinin, söz konusu okullarda Türk dilinin öğrenimini zorunlu kılmasına engel olmayacaktır.*

*Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk uyruklarının önemli bir oranda buldukları il ve ilçelerde, söz konusu azınlıklar, Devletler bütçesi, belediye bütçesi ya da öteki bütçelerce eğitim, din ya da hayır işlerine sağlanabilecek paralardan yararlanmaya ve pay ayrılmasına hak gözetirliğe uygun ölçülerde katılacaklardır.*

*Md. 42- Türk Hükümeti, Müslüman-olmayan azınlıkların aile durumlarıyla (statüleriyle, aile hukukuyla) kişisel durumları (statüleri ve kişi halleri) konusunda, bu sorunları, söz konusu azınlıkların gelenek ve görenekleri uyarınca çözümlenmesine elverecek bütün tedbirleri almayı kabul eder.*

*Bu tedbirler, Türk Hükümetiyle, ilgili azınlıklardan her birinin eşit sayıda temsilcilerinden kurulu özel komisyonlarca düzenlenecektir. Anlaşmazlık çıkarsa, Türk Hükümeti ile Milletler Cemiyeti Meclisi ve Avrupalı Hukukçular arasından birlikte seçecekleri bir üst-hakem atayacaklardır.*

*Türk Hükümeti, söz konusu azınlıklara ait kiliselere, havralara, mezarlıklara ve öteki din kurumlarına tam bir koruma sağlamayı yükümlenir. Bu azınlıkların Türkiye’deki vakıflarına, din ve hayır işleri kurumlarına her türlü kolaylıklar ve izinler sağlanacak ve Türk hükümeti, yeniden din ve hayır kurumları kurulması için, bu nitelikteki öteki özel kurumlara sağlanmış gerekli kolaylıklardan hiçbirini esirgemeyecektir.*

*Md. 43- Müslüman-olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukluları, inançlarına ya da dinsel ayinlerine aykırı herhangi bir davranışta bulunmaya zorlamayacakları gibi, hafta tatili günlerinde mahkemelerde hazır bulunmaları ya da kanunun öngördüğü herhangi bir işlemi yerine getirmemeleri yüzünden haklarını yitirmeyeceklerdir.*

*Bununla birlikte bu hüküm, söz konusu Türk uyruklarını, "kamu düzeninin kurulması için öteki Türk uyruklarına yükletilen yükümler dışında tutar" anlamına gelmeyecektir.*

*Md. 44- Türkiye, bu Kesimin bundan önceki Maddelerdeki hükümlerin, Türkiye’nin Müslüman olmayan azınlıklarıyla ilgili olduğu ölçüde, uluslararası nitelikte yükümler meydana getirmelerini ve Milletler Cemiyeti’nin güvencesi (garantis) altına konulmalarını kabul eder. Bu hükümler M. C. Meclisi’nin çoğunluğunca uygun bulunmadıkça değiştirilemeyecektir. İngiliz İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japon hükümetleri Milletler Cemiyeti Meclisinin çoğunluğunca razı olunacak her hangi bir değişikliği reddetmeyi işbu anlaşma uyarınca kabul ederler.*

*Türkiye, Milletler Cemiyeti Meclisi üyelerinden her birinin, bu yükümlerden herhangi birine aykırı herhangi bir davranışı ya da böyle bir davranışta bulunamama tehlikesini Meclise sunmaya yetkili olacağını ve Meclisin, duruma göre, uygun ve etkili sayacağı yolda davranabileceğini ve gerekli göreceği yönergeleri (talimatı) verebileceğini kabul eder.*

*Türkiye, bundan başka, bu maddelere ilişkin olarak, hukuk bakımından veya uygulamada Türk hükümeti ile imzacı öteki devletlerden herhangi biri ya da Milletler Cemiyeti Meclisi'ne üye herhangi bir başka devlet arasında görüş ayrılığı çıkarsa, bu anlaşmazlığın, Milletler Cemiyeti misakinin 14. maddesi uyarınca uluslararası nitelikte sayılmasını kabul eder. Yunan Hükümeti, böyle bir anlaşmazlığın, öteki taraf isterse, Milletlerarası Daimi Adalet Divanı'na götürülmesini kabul eder. Divanın kararı kesin ve Milletler Cemiyeti misakinin 13. maddesi uyarınca verilmiş bir karar gücünde ve değerinde olacaktır.*

*Md. 45- Bu kesimdeki hükümlerle, Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıklarına tanınmış olan haklar, Yunanistan'ca da, kendi ülkesinde bulunan MÜSLÜMAN AZINLIĞA<sup>14</sup> tanınmıştır.”<sup>15</sup>*

Görüldüğü üzere Lozan'da aslında batı Trakya yoktur. O anlaşmada bütün ayrıntısı ile İstanbul Rumları ve Türkiye'deki diğer "Müslüman-olmayan" (non-Musulman) azınlıkların durumları anlatılmış, Batı Trakya için de 45. Maddede bunların geçerliliği ifade edilmiştir. Ancak Türkiye'de Müslüman-olmayan azınlıklar farklı etnisitelere mensup olduklarından milliyetleri yazılamamış, hâlbuki Batı Trakya'daki Müslümanların hepsi Türk olduklarından onların "Müslüman Türk" diye ifadesi gerekirdi. Nitekim Yunan Sevri'nde bu ifade geçmiştir. Lozan bu Yunan Sevri'ndeki kabulü dahi gündeme alamamıştır.

Burada da görüldüğü üzere Lozan da daha çok dini ve kültürel kurumların ve cemaatin hak ve hukuku öne alınmıştır. Bunun bir tuzak olduğunu bugün anlıyoruz. Sosyal'in vurguladığı üzere toprağa bağlı insanların karşılaşacağı problemler değildir bunlar. Lozan'da İstanbul Rumları ve Patrikhane ile Batı Trakya Türklerinin hak ve hukukları mütekabiliyet esası üzerine maddelere bağlandığından hep din, eğitim ve kurumlar vs ön plana alınmış; yani Patrikhane, Rum Cemaati, dilleri ve eğitim kurumları korunmuştur. Adeta bunların mütekabili olan Batı Trakya için din, okul, dil ve sair maddeler yazılırken, köylü toplumun daha çok karşılaşacağı arazi, tapu ve sair hususlar ikinci plana düşürülmüştür. "Türkiye şu şu hususların Cemiyeti Akvama götürülmesini kabul eder" denirken, aslında mütekabili olan "Yunanistan şu şu hususların Cemiyeti Akvama götürülmesini kabul eder" diye söylenmiş oluyordu. O Cemiyet'in batılı büyük ülkelerin nasıl elinde oyuncak olduğu<sup>16</sup> ve "Aristo'nun, Platon'un ve Sokrates'in torunları ile Atilla'nın torunlarının aynı adalet terazisine konulmayacakları da izahtan varestedir.

Yunan Sevri'nin 16. maddesi Yunanistan ülkedeki "**Müslüman Türk azınlığının haklarını korumayı kabul etmektedir**" ifadesiyle Batı Trakyalıların "**Müslüman**" ve "**Türk**" olduklarını kayıt altına almış iken, Lozan'da sadece "**Müslüman**" ve "**Yunan uyrukları**" ifadeleri geçmekte ve Yunanistan buna dayanarak "**Batı Trakya'da Türk yoktur**" diyebilmektedir. Bu bakımdan Lozan Batı Trakya Türk varlığı için bir geri adım durumundadır. Sevri'nin diğer maddelerine göre Lozan'daki sembolik iyileştirmelere gelince, galip olarak gidilen Lozan ile mağlup olarak gidilen Sevr arasındaki iyileştirme farkı daha güçlü olmalıydı. Diğer hükümlere gelince, "aradaki farkı bulun" oyunu gibidir. Ciddi olarak karşılaştırınca, galip olarak masa başına giden taraf Lozan'da gözle görülür iyileştirmeler elde etmeliydi. Hatta İstanbul Rumlarına ve Patrikhaneye verilecek haklarla mütekabiliyet teamülü gereği düzenleme gerekmeseydi sanki durum daha da kötü olacakmış gibi geliyor. Bu karamsarlığımızın sebebi Yunanistan'ın azınlıklar konusundaki bozuk sicilidir. Bunu gösterebilmek için Batı Trakya meselesinin Lozan öncesi ve sonrası önemli olaylarını kısa bir kronoloji olarak hatırlatmayı gerekli görüyoruz:

<sup>14</sup> Vurgu bize aittir.

<sup>15</sup> **Lozan Barış Konferansı Tutanaklar-Belgeler c.8**, (Çev. Seha L. Meray), YKY, 3.bs. İst. 1993, s. 12-13.

<sup>16</sup> Gerçi "o Cemiyet" öyledir de, bugünkü BM ne kadar farklıdır? 5 Daimi üye kendilerini kabadayı, dünyayı da haraca kestikleri mahalleleri olarak görmüyorlar mı?

### **Batı Trakya meselesini açıklayacak olan bazı önemli olayların kronolojisi:**

Yörede yaşanan ve konumuz bakımından aydınlatıcı görülen bazı olayları tarihleriyle birlikte hatırlatmak okuyucunun işini kolaylaştıracaktır.

3 Mayıs 1920: Batı Trakya'da Yunan İdaresi başladı.

27 Mayıs 1920: Gümölcine Yunan Kuvvetleri tarafından işgal edildi.

20- 25 Temmuz 1920: Doğu Trakya Yunanlılar tarafından işgal edildi.

10 Ağustos 1920: Yunanistan'daki azınlıkların korunması ile ilgili olarak Yunan Sevri imzalandı. İngiltere Fransa İtalya İspanya ile Yunanistan arasında imzalanan anlaşma ile Yunanistan ülkelerindeki azınlıkların haklarının korunması ile ilgili olarak Milletler Cemiyeti'ne karşı sorumlu oldu.

10 Ağustos 1920: İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya ve Yunanistan arasında imzalanan Antlaşma ile Batı Trakya Yunanistan'a verildi.

Kasım 1922: Doğu Trakya da Yunan işgali sona erdi.

24 Temmuz 1923: Lozan Barış antlaşması imzalandı.

1923: Batı Trakya'da nüfus sayımı yapıldı, sınırlı bir toprak reformu yapıldı ve Anadolu'dan gelen Rumlar bazı topraklara yerleştirildi.

Aralık 1952: Cumhurbaşkanı Celal Bayar Batı Trakya'yı ziyaret etti. Gümölcine'de Celal Bayar Lisesi açıldı.

Yunanistan'dan göç edenlerin mülklerine devletin el koymasını öngören 2536 sayılı yasa kabul edildi.

1955: 3370 sayılı Yunan vatandaşlık yasası kabul edildi.

17 Mart 1964: Serbest göç hakkı doğuran 20 Ekim 1930 tarihli Türk Yunan sözleşmesi Türkiye tarafından yürürlükten kaldırıldı.

4 Ağustos 1965: Batı Trakya Türklerinin Ev dükkân tarla gibi taşınmaz mal satın almaları ve kiralamaları yasaklandı.

1966: Selanik özel Pedagoji Akademisi açıldı.

21 Nisan 1967: Yunanistan'da askeri darbe ile albaylar cuntası yönetime geldi.

Türk azınlığa yönelik planlı şiddet taciz başladı, taciz baskı işkenceler ve ölüm olayları arttı.

1967: Cunta yönetimi 1950'den beri 3 yılda bir yapılan seçimlerle işbaşına gelen cemaat yönetim kurullarını dağıttı, yerlerine atamayla yeni heyetler görevlendirildi.

7 Ocak 1970: Gümölcine Türk Gençler Birliği tabelasındaki Türk ifadesi kaldırıldı.

21 Ocak 1972: Okul encümenlerinin yetkilerini ortadan kaldıran 1109 sayılı kanun hükmünde kararname yürürlüğe girdi.

3 Mart 1972: Hükümet genelgesi ile okul isimlerindeki Türk ifadesi kaldırıldı.

Aralık 1972: haberleşme ve yazışma ile basın ve örgütlerde Türkçe yer isimlerinin kullanılması 1260 sayılı yasa ile yasaklandı.

22 Aralık 1972: Tabakhane Camii Yunan makamlarınca yıktırıldı.

1973: Türklere miras yoluyla intikal eden her türlü taşınmaz malın tasarruf Hakkı vilayetlerdeki özel bir komisyonun izin ve takdirine bırakıldı.

Şubat 1973: Türkçe radyo ve müzik dinlenilmesi Türk filmi ve televizyon seyredilmesi yasaklandı.

9 Haziran 1975: Yeni Yunan Anayasası kabul edildi.

1976: Dedeağaç ve Susurluk Türk okulları ile Miri köyü cami yakıldı.

1977 azınlık okullarında sadece Selanik özel Pedagoji Akademisi mezunları öğretmenlik yapmasını öngören 695 sayılı yasa çıkarıldı.

1978 Bakanlık kararnamele ile Türk okullarındaki Türkçe dersler ve dersliklerin sayısı azaltıldı.

1980 Azınlık Yüksek Kurulu oluşturuldu.

1982 Batı Trakya Müslümanları yüksek tahsilliler Derneği kuruldu.

15 Kasım 1983 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilanının ardından Batı Trakya'da baskılar arttı.

12 Aralık 1983 Gümölcine Türk Gençler Birliği ve Batı Trakya Türk öğretmenler Birliği tabelaları polis tarafından indirildi.

Kasım 1984 isminde Türk ifadesi bulunan İskeçe Türk Birliği Gümölcine Türk Gençler Birliği ve Batı Trakya Türk öğretmenler Birliği mahkeme kararı ile kapatıldı.

2 Haziran 1985 Gümölcine müftüsünün ölümünün ardından Yunan hükümeti yerine müftü atadı. Böylece bugüne kadar devam eden müftü sorunu ortaya çıktı.

Mart 1986 Batı Trakyalı Türkler ile görüşmelerini önlemek için Türk tırlarına Batı Trakya güzergahında park etme ve konaklama yasağı getirildi.

Ağustos 1986: ABD 55 milletvekili Türk azınlığa uygulanan baskıları yerinde incelemek için Batı Trakya'ya geldi.

9 Ağustos 1986 müftülerin seçimle iş başına gelmesini sağlamak için imza kampanyası başlatan Doktor Sadık Ahmet tutuklandı.

Ekim 1986 seçimler öncesinde yeni Demokrasi Partisi Türkçe dağıttığı bildiriler de Türkler'e yapılan baskı ve ayrımcılığı kabul etti.

Şubat 1987: Yunan basınına azınlıklar konusunda sansür getirildi. Devletin azınlık politikasına aykırı yayınlar yasaklandı.

28 Mart 1987 İskeçe Hürriyet Cami bombalandı.

20 Kasım 1987: Yunan Yargıtay'ı "Türk" ifadesinin resmi kullanımını yasakladı.

10 Kasım 1987: Yunan Yargıtay'ı İskeçe Türk Birliği, Gümölcine Türk Gençler Birliği, Batı Trakya Türk öğretmenler Birliği gibi güzel kuruluşlarının tabela ve tüzüklerinde Türk kelimesini kullandıkları için 1984'te ki kapatılma kararını kesin hüküm haline getirdi.

29 Ocak 1988: Gümölcine'de Türkler yürüyüş gerçekleştirdi. Bu yürüyüş Batı Trakya azınlığı tarihindeki ilk sokak gösterisi oldu. 10 Bin kişinin katıldığı mitingde Yunan polisinin saldırıları sonucu 30 kişi yaralandı.

1989 Rusya'dan Yunanistan'a göç eden Pontuslular Batı Trakya'ya yerleştirilmeye başlandı.

18 Haziran 1989 parlamento seçimlerinde Türkler ilk kez bir bağımsız milletvekili çıkardı.

25-26 Ocak 1990: milletvekili Sadık Ahmet ve İbrahim Şerif "Türk'üm" dedikleri için Hapis cezasına çarptırıldılar.

10 Mart 1990: Sadık Ahmet ve İbrahim Şerif'in cezaları para cezasına çevrildi ve serbest bırakıldılar.

Temmuz 1991: Bölgelerinde taşınmaz alımına yönelik yasağı kaldırıldı.

Ağustos 1990: Helsinki Watch "Etnik Kimliğin İmhası Yunanistan Türkleri" başlıklı 58 sayfalık bir rapor yayınlandı.

Devlet okullarına ait taşınır ve taşınmaz malların yerel idarelere devredilmesine ilişkin bir yasa çıkarıldı.

İskeçe milletvekili Ahmet Faikoğlu'nun müdahalesi ile Türk okulları yasa kapsamı dışına tutuldu, mal varlıkları vakıfların mülkiyetinde kaldı.

Kasım 1990: Türk azınlığın bağımsız milletvekili çıkarmasını engellemek için %3'lük baraj sistemi getirildi. ABD Dışişleri Bakanlığı'nın yıllık insan hakları raporu Yunanistan'ın vatandaşlık yasası ile ayrımcılık ve ırkçılık yaptığını, kişileri basit bir idari işlemle vatandaşlıktan çıkardığını ve vatandaşlıktan çıkarılanlara temyiz hakkı tanımadığını açıkladı.

5-9 Haziran 1991: Batı Trakya Helsinki İnsan Hakları İzleme Komitesi Genel Sekreteri Türk azınlığın durumunu incelemek üzere Batı Trakya geldi. Ancak yasak bölgeye girişine izin verilmedi.

26 ağustos 1991: İskeçeli din görevlileri Yunan makamlarının, cemaatin görüşü hilafına müftü atamasını protesto için 27 Ağustos ile 11 Eylül tarihleri arasında camilerde ezan okunmaması ve Cemaatle namaz kılınmaması kararı aldı.

11 Eylül 1991: İskeçeli din görevlileri camilerin süresiz kapalı tutulmasını kararlaştırdılar.

12 Ekim 1991: Cami kapatma eylemlerine son verildi.

1992: Türklerin arazi satın almasına izin verildi.

1992: Helsinki Watch Batı Trakya ile ilgili iki raporunu açıkladı. Raporla Türklerin durumunda olumlu bazı gelişmeler oldu, artık toprak satın alabildikleri üniversiteye girebilmeleri için olumlu bir program hazırlandığı bildirildi; ancak ciddi sorunların hala devam ettiği vurgulandı.

24 Temmuz 1995: Sadık Ahmet şüpheli bir trafik kazasında hayatını kaybetti.

1996: Türklere cami ve evlerini tamir ettirme ve ev yaptırma izni verildi.

1 Haziran 1998: Yunanistan vatandaşlık yasasının 19. maddesi yürürlükten kaldırıldı.

27 Ocak 1999: İskeçe seçilmiş müftüsü Mehmet Emin Aga 1996 yılında yayınladığı bir mesaj nedeniyle atanmış Müftünün makam ve yetkisini gasp ettiği gerekçesiyle 17 ay hapis cezasına çarptırıldı.

28 Eylül 1999: İskeçe Gökçepınar Cami kundaklandı

1 Aralık 1999: İskeçe seçilmiş müftüsü Mehmet Emin Aga 1998 yılında yayınladığı mesajında "İskeçe Müftüsü" ifadesini kullandığı için makam gaspında bulunduğu gerekçesiyle 6 ay hapis cezasına mahkûm edildi.

15 Aralık 1999 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Gümölcine seçilmiş Müftüsü İbrahim Şerif'in Yunanistan aleyhine açmış olduğu davada Yunanistan'ı oy birliği ile mahkûm etti.

6 Temmuz 2000: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İskeçe Eczacılar Derneği'nde 5 yıldır üye alınmadığı için eczane açamayan bir Türkün açtığı davayı kabul etti ve Yunanistan'ı tazminat ödemeye mahkûm etti.

17 Ocak 2003: 1 Mart 2001 tarihinde kurulan Rodop ili Türk Kadınları Kültür Derneği'nin 20 Eylül 2002 tarihinde Rodop İstinaf mahkemesinde görülen davasının kararı açıklandı ve mahkeme ismindeki Türk kelimesi nedeniyle böyle bir derneğin kurulamayacağını belirtti.

Yunanistan böyle olaylarla, "yasak bölgesi" Batı Trakya'yı AB kriterlerine göre yönetiyor!

### **Lozan Hükümleri Ortamında Batı Trakya:**

Batı Trakya'da bu tür baskılar yakın yıllarda –azalmakla birlikte- halen devam etmektedir. Baskıların azalmasında Yunanlıların insafa gelmesi, medenileşmesi falan etkili olmuş değildir. Avrupa Birliği ve kurumlarının az da olsa bir etkisi söz konusu olmuştur.<sup>17</sup>

Lozan Hükümlerine rağmen 1938'de Türklerin gayrimenkul alımlarını yasaklamışlar, hatta evlerinin tamirinde bile zorluk çıkarmışlardır. Son kurtuluş mücadelesi 1946 yılında yaşanmıştır. Bu dönemde kralcılarla komünistler arasındaki kavgada Türkler iki tarafın da saldırısına uğrayınca, Türkler Türkiye'den ve Yunan hükümetinden yardım istediler. O zaman Yunanlılar Türkiye müdahale edecek diye korkmuşlar, ancak İnönü müdahale şöyle dursun, Yunanlılara bir nota dahi vermemiştir. 1951 Kültür Antlaşması ile Türkiye'den oraya öğretmenler gönderilmiştir. 1952 de Cumhurbaşkanı Bayar'ın Batı Trakya'yı ziyareti bir süre Türklerin durumunu düzeltmiştir. Ancak Türkler baskılardan dolayı her fırsatta Türkiye'ye göçmüşlerdir. 1954 yılında çıkan bir yasa ile tabelalara "Müslüman" yerine "Türk" yazılması kabul edilmiş; ancak bu medeni tavır çok sürmemiştir. Mesela Yunan hükümet sözcüsü "Batı Trakya'da Türk azınlık yoktur" diye 19 Kasım 1987 tarihinde bir demeç vermiştir. Hâlbuki hem Yunan Sevri'nin 16 maddesinde, hem de 5 Mart 1925 tarihli Birleşmiş Milletler belgesinde Batı Trakya'da Türklerin varlığı kayıtlara girmiştir. 5 Mart 1925 tarihli Batı Trakyalıların Türk soyundan gelen azınlık olduklarına dair Yunanistan çıkışlı bir rapor vardır. Batı "Trakya'daki Türk azınlığın durumu hakkında ilişikteki rapor Yunan delegasyonunca konseye takdim edilir" şeklinde Türkçesi bulunan bu belge, Trakya genel valisine aittir. Zamanın genel Valisi G. Fessopulos Yunan hükümet başkanının emriyle 27.12.1954 tarihinde "Müslüman", "Müslümanca" deyimleri yerine "Türk", "Türkçe" deyimlerinin kullanılmasını bütün Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı kuruluşlarına tebliğ ediyordu. Bu bildiriye uyulmadığının ve Karacaoğlan Köyü İlkokulu'ndaki Müslüman İlkokulu levhasının Türk İlkokulu olarak değiştirilmediğinin tespit edilmesi üzerine de ilk tebliğin yayınlanmasından 2 ay 9 gün sonra kesin bir emirle bütün tabelaların değiştirilmesini içeren yeni bir tebliğ yayınlanıyordu.<sup>18</sup> 5 Ocak 1955 tarihli 202 sayılı genelge ile Batı Trakya'daki Türk varlığını Yunanistan resmen kabul etmiştir. 1955'te Gümölcine'de Celal Bayar Türk Lisesi'nin kurulmasına, Türk ilkokullarının ve Birlikleri'nin statülerini tanıyarak Türk varlığını kendi iç hukukunda da tescil etmiştir.

<sup>17</sup> Ancak Avrupalılar samimi olsalar, bahsedilen haksızlıklar tamamen sona erebilirdi. Almanya'nın ortasında Müslüman yaktıran, cami kundaklatan zihniyet Yunanistan'daki Türk veya diğer etnisitelere mensup az sayıda Müslümanın hak ve hukuklarını ne kadar ciddiye alır? Okurların önyargıdan uzak olarak bu konuyu böyle değerlendirmesini tavsiye ederiz.

<sup>18</sup> Mehmet Tomsu, Batı Trakya Meselesinin Analizi, **Batı Trakya'nın Sesi**, S. 2, 1988 sayfa 25.

**Batı Trakya'nın Sesi** 1988, sayı 2, s. 14.

Sonraki yıllarda Yunan yetkililerinin Batı Trakya'daki Türk varlığını inkâr etme gayretleri önceki Yunan hükümetlerinin kararlarını tekzip etmek anlamına gelmektedir.

1967'de başlayan Albaylar Cuntası dönemi Türkler için zor yıllar olmuştur. 1972'de "Türklük" ve kimlik iddiası yasaklanmış, 1983 yılında tabelasında "Türk" ifadesi olan dernekler kapatılmıştır. Bundan sonraki yıllarda Kıbrıs ve Ege'deki her anlaşmazlık Batı Trakya'yı olumsuz etkilemiştir. 6-7 Eylül 1955 olaylarıyla İstanbul Rumları göçe zorlanmış, Yunan Vatandaşlık Yasası (1955) Türklerin Türkiye'ye göçünü teşvik etmiştir. 1934-60 arasında 23.788 göçmen Türkiye'ye gelirken, 1960 sonrasında 20.000'in üzerinde Batı Trakyalı vatandaşlıktan çıkarılma veya iltica yoluyla Türkiye'ye gelmiştir. Lozan'a rağmen sonraki yıllarda Yunan politikası Batı Trakyalıların bölgeyi terk etmesine yönelik olmuştur. Dindarlar bölgede istenmiyor, insanların parasına türlü bahanelerle el konuluyor; ihtilal hazırlığı yapmak suçlamasıyla insanlar idam ediliyor, kürek ve sürgün cezasına mahkûm ediliyor, köylerde yağma ve imha siyaseti uygulanıyordu. Baskılara dayanamayan Türkler bazen Meriç'i yüzerek Türkiye'ye gelmeye çalışıyor, bazıları boğuluyordu. Ancak böyle gelenlere de "siz mübadeleye tabi değilsiniz, burada ne işiniz var" diye fırça atıldığı oluyordu.<sup>19</sup> Hâlâ Türkiye'de kendilerini anlamayan çarpık görüşlerin olduğunu görüyoruz. Bir Türk araştırmacı Lozan Mübadilleri Vakfı'nda yaptığı konuşmada, Batı Trakya Türk tezleri hilafına laflar etmiş ve onları epeyce üzmüştür.<sup>20</sup> 1928 yılında bu kaçışların en yoğun devresi yaşanmış, yüzerek insanlar Edirne'ye ulaşmaya çalışmışlar, bazıları boğulmuşlardır.<sup>21</sup> Bu baskılar hep sürmüş, Rodop yöresi "yasak bölge" ilan edilmiş ve hatta ABD Başkanı Charter (1990) bile bu baskıları dile getirmiştir. Şu bildiri gerçeği anlatmaktadır:

"Hür dünyaya ithaf: Yunanistan 544 Batı Trakya Türk'ünü vatandaşlıktan çıkardı. Helsinki Watch Yunanistan Başbakanı Konstantin Mitsotakis'e vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili 4 Nisan 1991 tarihinde bir mektup gönderdi.<sup>22</sup> Bu konuda bir ABD heyeti Batı Trakya'da incelemeler yaptı.<sup>23</sup> 1955 tarihli ve 3370 sayılı Yunanistan Vatandaşlık Kanunu'nun 19. maddesine göre Yunan ırkından olmayan Yunanistan vatandaşları Yunanistan dışına çıktıklarında, dönmeyecekleri kanaati hâsıl olursa vatandaşlıktan çıkarılır. 17 Avrupalı parlamenter Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'ne 11.5.1984 tarihinde bir karar tasarısı sunarak, Batı Trakya'da Türklere yapılan baskıları dile getirdiler; bu konuda araştırma yapılmasını ve Yunanistan hükümeti nezdinde girişimde bulunulmasını istediler. Bu parlamenterlerin 8'i Federal Alman, ikisi İngiliz, birer Lichtenstein, Norveç, Belçika, İsveç, İrlanda, Avusturya ve Fransa kökenli idiler.<sup>24</sup>

### **Dünya basınında Batı Trakya Haberleri:**

Türkler karşısında Yunanlıları hep destekleyen batılılar bile bu konuda "bu kadar da olmaz" noktasına gelmişlerdir. Sadece politikacılar değil, basın bile bu baskıya kayıtsız kalamamıştır. BBC: "*Yunan Jandarması ile Birlik olan Yunanlı köylüler Türk köylerine saldırdılar (23 Kasım 1983)*". Reuter: "*Yunanistan'daki Müslüman Türk toplumuna baskı ve sindirme politikası reva görülüyor. İnsan hakları ile bağdaşmayan bu politika ile Lozan Anlaşması da çiğnenmektedir*" (29 10 2982). International Herald Tribune: (ABD) "*Hıristiyan Yunan vatandaşlarının haklarından faydalanamayan, baskı altında tutulan Yunan vatandaşı Türklerin acıklı hali devam etmektedir.*" (17. 1. 1983). Cihat Dergisi: (Libya) "*Yunanistan'da Müslüman ibadethaneleri ve eserleri yok edilmekte, Müslümanların buldukları bölgelerde cehaletin kol gezmesi için çaba sarf edilmektedir.*" (Mayıs 1985.)<sup>25</sup>

<sup>19</sup> TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 2, Cilt 3, s.325.

<sup>20</sup> Batı Trakya'nın Sesi, 2007, Özel Sayı, s. 4.

<sup>21</sup> BCA 030.10/81.530.12.

<sup>22</sup> Batı Trakya'nın Sesi, Sayı 30, 1991. s.3.

<sup>23</sup> Agd, s.25.

<sup>24</sup> Batı Trakya'nın Sesi 1988 sayı 2, s. 17.

<sup>25</sup> Batı Trakya'nın Sesi 1988 sayı 2 sayfa 18

The Economist: 22.6.1985 tarihli nüshasında "ikinci sınıf vatandaş muamelesi gören Batı Trakya Türkleri sefalet içinde yaşamakta ve haklarını teminat altına alan Lozan Antlaşması'na uyulmamaktadır." ifadesini kullanmıştır.<sup>26</sup>

Süddeutsche Zeitung ise "Batı Trakya'nın Merkezi Gümölcine şehir Meclisi'nde, idarede, yönetici memurlar arasında, Trakya Üniversitesi'ndeki doçent ve öğrenciler arasında Türk azınlığından bir tek kişi bile bulunmamaktadır" haberini vermiştir.<sup>27</sup>

### **Batı Trakya ve Propaganda:**

Yunanlılar bütün bu haksızlıkları güçlü bir propaganda faaliyeti ile dünyaya şirin göstermekte, Türkiye ise bu konuda atıl, gafil ve ihmalkâr durmaktadır. Kemal Karpat'a göre batıda aleyhimizde propaganda yapan aydınlar vardır. Bu tür aydınlar Balkanlarda da vardır. Yunanistan'da romancı Kazancakis, Bulgaristan'da Donvec gibi bazı aydınlar, edebiyatçılar, politikacılar Türkiye'nin aleyhinde propaganda için bütün imkânları kullanmaktadırlar. Tarihçi Spiros Vriyonis özellikle Amerika'da Osmanlıların ve Türklerin aleyhinde her türlü propagandayı yapmaktadır. Bizim buna karşılık herhangi bir faaliyetimiz yoktur. Bunlar romanlarda ve diğer eserlerinde Türklerin Orta Asya'dan gelip yabancılar olarak bu coğrafyaya girdiğini, dolayısıyla bu coğrafyadan def olmalarının gerektiğini işlemekte ve üstelik bunlara ödüller de verilmektedir.<sup>28</sup> Türkiye ve dış Türkler propaganda işini daha ciddiye almalıdır.

Kamuran İnan da vaktiyle "Türk Yunan İlişkileri Lozan Antlaşması ve Batı Trakya Türkleri" panelinde şu tespiti yapmıştı:<sup>29</sup> Güçlülerin propaganda ile kamuoylarını yönlendirdiğini ve kamuoylarını yönlendirenlerin de politikada etkili olduğunu belirterek mesela Avrupa'da Filistin meselesinden dolayı mağdur olan Filistinlilerin hakkı aranmazken, bazı çocukların İsrail için yardım topladığını, ama yardım toplarken de propaganda yaptıklarını örnek olarak anlatmıştır. Batı Trakya'da da aynı şekilde Yunanlıların bütün dünya üzerinde Batı Trakya meselesini kendi lehlerine dönüştürecek şekilde propaganda yaptıklarını, bizim ise "Lozan'ı imzaladık. Onların her türlü hakkını da güvence altına aldık; artık herhangi bir şey yapmaya gerek yoktur" anlayışıyla pasif olduğumuzu; dolayısıyla hem Batı Trakya'da hem Kıbrıs'ta birçok şeyi kaybettiğimizi söylemiştir. İnan'a göre Yunanistan'da camiler kapatılıyor, Türk malları millileştirme adı altında Türklerin elinden alınıyor, Mora Yarımadası'ndaki 1921 hareketinden beri Yunanistan'ın Türkiye aleyhinde genişlerken tüm bunları propaganda eşliğinde yaptıklarını belirtiyordu. İnan şöyle devam etmiştir: "Halbuki biz propagandada son derece acemiyiz. Mesela Yugoslavya'daki Türklerin eğitimi için Yugoslavya hükümeti vakti ile Türkiye'den kitap istemiştir. Ankara'daki Yugoslav Büyükelçisi bize bir serzenişte bulunmuştur. "Yugoslavya'daki Türklerin eğitimi için kitap istiyoruz adeta zorla alıyoruz, aldıklarımızın gümrüğünü bile bize ödettiriyorsunuz" demiştir. Türkiye'nin dış Türklere böyle şaşı baktığı bir gerçektir. Aynı şekilde Bulgaristan'da ve başka yerlerde de Kerkük'te de ve birçok yerde de Türkler bu sebepten sahipsiz bırakılmışlardır." Kamuran İnan böyle birçok örnek veriyor. "Bir buçuk milyon insanın yaşadığı Almanya'da aile fertleri ile beraber Batı Trakya konusunda propaganda amaçlı faaliyetler yapılırsa çok ses getirir. Yunanlılar bunları Amerika'da ve birçok Avrupa ülkesinde çok iyi yapıyorlar."

Propaganda ve tanıtım için öncelikle tanıtacağınız kurum ve kişileri kendiniz tanımalısınız. Hâlbuki Türkiye Balkanları ve Batı Trakya'yı yeterli tanımıyor. Bu coğrafyanın tarihini iyi bilen Kemal Karpat, Balkan Türklüğüne dair yazılmış ilmî eserlerin bulunmadığını söylemektedir ki haklıdır. Geçen yıllarda yeterli eser yazılmamıştır.<sup>30</sup> Alaksander Popoviç'in **L'İslam Balkanique** kitabı vardır. Bir milliyetçi Sırp olduğundan yorumlarında taraflı olmasına rağmen, kitabına epeyce bilgi ve kaynakça koymuştur. "Yunanistan Müslümanları" diye Batı Trakyalı Türklerden de bahsetmiştir. Balkan

<sup>26</sup> Agd, s. 19.

<sup>27</sup> Agd, 22.

<sup>28</sup> Türk Yunan ilişkileri Lozan Antlaşması ve Batı Trakya Türkleri Paneli, **Batı Trakya'nın Sesi**, 1987, Sayı 3, sayfa 49-50.

<sup>29</sup> **Batı Trakya'nın Sesi**, 1988 Sayı 2, s. 14.

<sup>30</sup> Son zamanlarda Balkanlarla ilgili araştırmalar başlamıştır. Bkz. **Balkanlar El Kitabı**, Ankara 2007.

tarihçiliği Türklere "bir dönem müstevli olarak gelip burada kaldılar ve gittiler" gözüyle bakıyor. Günümüz Balkan Türklerini ve Boşnakları da Müslümanlaşmış Sırp ve Hırvatlar olarak görüyorlar.<sup>31</sup>

"Batı Trakya ile ilgili neler yapılmalıdır" sorusuna cevap için Karpat önce propaganda ve tanıtım hususunda o bilinen yetersizliğimizi ve acemiliğimizi hatırlatarak şunları söylemiştir: "Batı Trakyalıların bir kuruluşa ve o kuruluş adına hareket edecek 3-4 kişiye ihtiyaçları vardır. Bunlar Yunanistan vatandaşlığını muhafaza edip hareket edebilirlerse daha iyi olur. Çünkü 'biz Yunan vatandaşı olarak konuşuyoruz' derler. Türk vatandaşlığına geçenlerin etkisi az oluyor. Bu bir komite olarak kurulur, bu adamlardan hiç olmazsa bir tanesi-iki tanesi dil bilmesi lazım. Batı ölçülerinde fikir sahibi ve düşüncelerini rahat ifade edecek, tartışmaya girecek insanlar olmaları gerekiyor. Biz propagandayı daima kendimize dönük yapıyoruz; yazılarımız ve konuşmalarımız genellikle kendi hakkımızda, halkımıza hitap edecekmiş gibi oluyor. Hâlbuki benim bahsettiğim komitenin bütün çalışmaları dışarıya dönük olması lazım. Mesela Amerika'da Balkan Türkleri Organizasyonu vardır. Bunun başında bulunan bir iki çalışan arkadaş gayet iyi çalışıyorlar. Bulgaristan Türklerinin meselelerini Amerikan kongresine kadar duyurdular; gidiyorlar, söylüyorlar. Mesela Bulgaristan'dan gelmiş eski milletvekili İbişoğlu'nun kongre üyelerine verdiği muhtıra Amnesty International (uluslararası af örgütü) raporunda yayınlandı. Bu İnsanların yapacağı bir iş, Uluslararası Af Örgütü'ne müracaat etmek, yazı yazmak. Avrupa Parlamentosu'na gitmek, Yunanistan'ı orada şikâyet etmek. Avrupa Parlamentosu'nun başkanı ile görüşülüp, ona "bizim durumumuz böyle, Yunanistan'ı Avrupa'nın üyesi yaptığımız, haklarımızı vermiyor" denecek. ...Belirli etkili hedefler seçilecek, Uluslararası Af Örgütü, Avrupa parlamentosu, Amerikan Kongresi, Helsinki Konferansı'nın yürürlüğe konmasını kontrol eden komite var. Helsinki Komitesine gidecek, muhtıralar yazacak, durumu anlatacak. Bu bence yapılacak ilk adım görüyorum.

Türkçe dergiler yayınlanıyor. Bunu ben okuyorum, sen okuyorsun. Bu davada beni kazanmaya çabalamakta bir mana yok. Ben zaten kazanılmışım. Zaten o davayı, Türk unsurunun davasını destekliyorum. Bir de Batı Trakya'da çıkan bazı gazeteler var. Bir iki tanesini alıyorum, okuyorum. Bunlar Batı Trakya halkına, içe dönük, güzel; onlar mücadele ediyorlar. Oradaki halkın moralini muhafaza etmek çok mühim. Baskı altında kalan halk malını mülkünü kaybeden halk, kurtuluşu kaçmakta buluyor. Herkes mücadele edecek durumda değil, ailesini, çoluğunu-çocuğunu düşünüyor. Bir an evvel çıkıp kurtulayım diyor. Onların moralini yüksek tutmak lazım bence. Hemen ilk baskıda çareyi kaçıp kurtulmakta aramak doğru değil. Orada oturup mücadele edecek, ne zaman kaçarsın? Artık bıçak kemiğe dayandığı zaman. Buraya (Türkiye'ye) geldikten sonra hemen Türk vatandaşlığına geçmek isterler. Bence Yunan vatandaşlığını muhafaza etmeleri lazım. Yunanlılar onu vatandaşlıktan çıkarınca Birleşmiş Milletler'e müracaat etmeleri lazım. Eski vatandaşlığını kaybetmiş, yeni bir vatandaşlığı olmayanlara has bir belge alsın, haymatlos belgesi...

Türk vatandaşı olarak, Yunanistan'da olup bitenler hakkında Türk tebaası olarak konuştuğun zaman Türkiye'nin görüşünü aksettirmiş oluyorsun. Kıbrıs'ta böyle oldu, vatandaşlığa kabul edilmedi Kıbrıslılar. Batı Trakya için de aynı. Mademki bir mücadele söz konusu, bunun bazı acıları olacak. Hükümet tarafından çalışma izni verilir, oturma izni verilir, bütün haklara güçlük çıkarılmaz... Bu ayrı mesele. Fakat bu adam 5-10 kişi Helsinki komitesinin önüne gittiği zaman, hemen pasaportunu çıkarmalı. "Bak, ben Yunanistan'dan kovuldum" yahut da "kaçtım." "Yunan hükümetinin zoruyla vatandaşlığımı kaybettim, haklarımı da kaybettim, böyle haymatlos olarak geziyorum. Ben hala kendimi Batı Trakyalı hissediyorum" demeli. "Evet, aslen Türküm, ama Türkiyeli değil, Batı Trakyalıyım. Yunanistan beni dilimden, dinimden ve milliyetimden dolayı ayırım (discrimination) yapıyor" demeli.

Ayrıca bir Batı Trakyalı Türk varlığının, küçük bir grubun Amerika'da bulunması şart. Aynı şekilde Amerika'da Rumlar var, onlarla temas edip onların arasına girip "şöyle yapıyor, böyle yapıyor" demeli. Onları destekleyecek Rum teşekküller vardır. İnsan haklarına bakan Amerika'daki Rumların, Amerikalıların bulunduğu bir toplantıda kalkıp "ben Yunanistan vatandaşım, Batı Trakyalı bir Türk ve Yunan vatandaşım, baskıya dayanamadım ve buraya geldim. Böyle demeli, mücadele fiiliyatta yapılır. Ortaya hadiseler yaratarak yapılır. Yoksa masa başında fikir teatisi ile değil... Biz her

<sup>31</sup> "Profesör Doktor Kemal Karpat ile Bari Trakya Üzerine", **Batı Trakya'nın Sesi**, 1987, S. 1, s.12-13

*zaman bunu yapıyoruz aslında, ama ne güzel, fevkalade karar veriyoruz birçok konuda. Ondan sonra eski işimize dönüyoruz. Zaman, enerji, para ayırmakla, kendini vermekle olur bu işler.*<sup>32</sup>

Batı Trakya Türklerinin baskıya maruz kalmaları ve kimliklerinin inkâr edilmesi Dr. Sadık Ahmet'in politikasıyla Türkiye ve dünya kamuoyunu daha iyice duyurulmuştur. Sadık Ahmet mücadelelerinden dolayı mahkemeye verilmiş ve mahkûm edilmişse de, sonunda Ahmet Faikoğlu ile birlikte parlamentoya girmişlerdir. Yunanlılar bunu engellemek için bağımsız adayların ülke genelindeki geçerli oyların %3'ünü almış olmaları şartını getirmiştir. Bunun üzerine S. Ahmet Dostluk, Eşitlik ve Barış Partisi'ni kurmuşsa da yine geçerli baraj aşılamamış, ancak mahalli seçimlerde başarılı olmuşlardır. Dr. Ahmet'in hem Yunanistan'da hem de dışarıda halkının haklarını çok başarılı bir şekilde savunmuş olmasından Yunanlılar çok rahatsız olmuşlardır. Nihayet 24 Temmuz<sup>33</sup> 1995'de şaibeli bir trafik kazası (suikast?) sonucu öldürülmüştür.

### **Sonuç:**

Bugün Avrupa Birliği üyesi Yunanistan'da gerek AB ilkeleri, gerek insan hakları evrensel prensipleri, gerekse bizzat Yunan yasaları Türk azınlık için doğru uygulanmaktan uzaktır. Bahsedilen yasalardaki adaletsizliklerin tartışmasına bile girmiyoruz, mevcut yasalar bile Türkler söz konusu olunca doğru uygulanmamaktadır. Lozan hükümleri gereği Türkiye'nin, dışarıda kalan ve koruması altındaki tek topluluk olan Batı Trakyalılar maalesef mağdur ve mazlum halde yaşamaktadırlar. Etnik kimlik inkârı, ifade hürriyeti olmaması, vatandaşlıktan iskat, eğitimde sorunlar, Türk kurumlarının kontrol ve idaresinde çıkarılan zorluklar, müftülük seçimleri, dini alanda çıkarılan sayısız engeller, örgütlenme engelleri, demografik ve sosyal sıkıntılar, yasak bölge uygulaması, toprak ve taşınmazlar, ekonomik baskılar ve kamu görevlerine girerken çıkarılan güçlükler, basın-yayın ve tanıtımdaki engellemeler ve imkânsızlıklar... Başlıca problemlerden sadece bazılarıdır. İstanbul'da Fener Patriği Ekümeniklik (Cihan Patrikliği) iddiasını sürdürürken, orada Türkler kasaba müftülerini bile seçememektedir. Türkçe gazete, dergi, radyo, tv söz konusu olamamakta,<sup>34</sup> hatta son zamanlara kadar Yunan Üniversiteleri Türk öğrenci kabul etmemekteydi. Türk okullarında çocuklara Yunanca dersi müfredatta olduğu halde öğretilmemektedir. Azınlık okullarına sorunlu öğretmenler gönderilmekte, birer bahane ile okullar kapatılmaktadır. 1954'te 260 ilkokul varken, bu sayı 1987 yılında 133'e düşmüştür. Bunların hepsi Lozan veya daha sonraki anlaşmalarda güvence altına alınmış oldukları halde, bu menfilikler sürekli yaşanmaktadır. Bizde "Lozan'ı deldirmemek" takıntısı veya "Lozan Zafer mi, Hezimet mi?" tartışması süredursun, Yunanlılar Türklerin aleyhine olarak Lozan'ı çoktan soğan çuvalı gibi delik deşik ettiler bile. Üstelik mağlup olarak imzalanan Yunan Sevr'iindeki hükümlerin de gerisinde uygulamalar yaşanmış ve halen yaşanmaktadır. Lozan Batı Trakya için bir ileri adım değildir. Yunan Sevr'i'nin biraz değiştirilmiş, kısmi düzeltmeler yanında, maalesef bazı hususlarda biraz geriletilmiş bir benzeridir. Yunan Sevr'i, Lozan'da bölge için ufak tefek değişikliklerle kabul ettirilmiştir. Lozan'da İstanbul Rumlarını ve Patrikhane'yi korumaya matuf hükümler vardır, onların karşılığı Batı Trakyalı Türkler için mütekebil hükümler olarak kayda geçirilmiştir. Hâlbuki İstanbul'un Adalar, Beyoğlu ve Boğaziçi'nde yaşayan elitleri olan Rumların sorunları ile Batı Trakyalı köylü Türklerin problemleri bir değildir. Yani Lozan Türklerin haklarını koruyacak hükümler getirmediği gibi, hiç olmazsa mevcut Lozan hükümlerinin sağladığı kadarıyla Batı Trakyalıların haklarını ne kendileri ne de Türkiye savunamamıştır. Balkanlarda uzun vadede Müslüman azınlığı eritme politikası devam edecek gibi bir anlayış ve uygulamalar vardır. Bu Müslüman Boşnaklar, Arnavutlar ve Bulgaristan

<sup>32</sup> "Profesör Doktor Kemal Karpaz ile Batı Trakya Üzerine", **Batı Trakya'nın Sesi**, 1987, S. 1, s.13-14.

<sup>33</sup> Kazanın(!) 24 Temmuzda olması acaba manidar sayılabilir mi?

<sup>34</sup> [www.bttdd.org.tr/](http://www.bttdd.org.tr/) Batı Trakya/yayınlar. Burada **Batı Trakya'nın Sesi** dergisine ulaşabiliyoruz.

Türkleri için de aynı şekilde geçerlidir. Bildiğimiz bu batılı anlayış, o topraklarda “*evlad-ı fatihani*” korumayacaktır. Türkiye dış politikasını bu gerçeğe göre geliştirmelidir.

#### **Kaynakça**

- 1- BCA 030.10/81.530.12.
- 2- TBMM Zabıt Ceridesi.
- 3- Barkan, Ömer Lütfi, “İstilâ Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler”, **Vakıflar Dergisi**, s. II, Ankara, 1942.
- 4- **Batı Trakya'nın Sesi**, 1987, Sayı 1, 2.
- 5- **Batı Trakya'nın Sesi**, 1988, Sayı 1, 2.
- 6- **Batı Trakya'nın Sesi**, 2007, Özel Sayı.
- 7- **Batı Trakya'nın Sesi**, 2007, Sayı.1, 2, 3.
- 8- **Batı Trakya'nın Sesi**, 2008, Sayı.1, 3.
- 9- Gömeç, Sadettin, **Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları Tarihi**, İstanbul 2011
- 10- Karpaz, Kemal, "Profesör Doktor Kemal Karpaz ile Batı Trakya Üzerine", **Batı Trakya'nın Sesi**, 1987.
- 11- **Lozan Barış Konferansı Tutanaklar-Belgeler** c.8, (Çev. Seha L. Meray), YKY, 3.bs. İst. 1993.
- 12- Mehmet Tomsu, “Batı Trakya Meselesinin Analizi”, **Batı Trakya'nın Sesi**.
- 13- Öksüz, Hikmet, “Batı Trakya Türkleri”, **Balkanlar El Kitabı**, Ankara 2007
- 14- Sakal, Fahri, “Şen Gittiler Yaslı Döndüler” **Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları 2007**, Samsun 2008.
- 15- Sakal, Fahri, **Türk'ün Soyağacı**, Samsun 1998.
- 16- **Vakit Gazetesi**, Kânunievvel 1338, 9 Aralık 1922.
- 17- [www.batitrakya.org/bati-trakya/hukuki-statu/yunan-sevri-10-agustos-1920.html](http://www.batitrakya.org/bati-trakya/hukuki-statu/yunan-sevri-10-agustos-1920.html)
- 18- [www.bttdd.org.tr/](http://www.bttdd.org.tr/) Batı Trakya/yayınlar.